Downloaded via the EU tax law app / web

KONKLU?JONIJIET TAL-AVUKAT ?ENERALI

SHARPSTON

ippre?entati fl-10 ta’ Marzu 2016 (1)

Kaw?a C?543/14

Ordre des barreaux francophones et germanophone *et*

Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen ASBL *et*

Jimmy Tessens *et*

Orde van Vlaamse Balies

Ordre des avocats du barreau d’Arlon *et*

vs

Conseil des ministres

[talba g?al de?i?joni preliminari mill-Cour constitutionnelle [qorti kostituzzjonali, il-Bel?ju)]

“VAT–Direttiva 2006/112/KE– Validità u interpretazzjoni tad-direttiva – Servizzi pprovduti minn avukati – Ebda e?enzjoni mill-VAT – A??ess g?all-?ustizzja – Dritt g?all-assistenza minn avukat – Opportunitajiet ugwali g?all-partijiet – G?ajnuna legali”

1. Bis-sa??a ta’ dispo?izzjoni tran?itorja li ?ejja mis-Sitt Direttiva tal-VAT (2), li kienet ori?inarjament ma?suba sabiex tapplika g?al ?ames snin, mill-1 ta’ Jannar 1978, i?da li g?adha tag?mel parti mid-Direttiva tal-VAT li hemm b?alissa (3), il-Bel?ju e?enta servizzi pprovduti minn avukati mill-VAT sal-31 ta’ Di?embru 2013. Kien l-uniku Stat Membru li g?amel u?u minn din id-deroga.

2. G?add ta’ kunsilli tal-avukatura fil-Bel?ju, flimkien ma’ diversi asso?jazzjonijiet tad-drittijiet tal-bniedem u umanitarji kif ukoll g?add ta’ individwi li kienu ?allsu drittijiet ta’ avukati su??etti g?all-VAT, ressqu pro?eduri quddiem il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) fejn ikkontestaw it-tne??ija ta’ din l-e?enzjoni b’effett mill-1 ta’ Jannar 2014. Il-punt ewlieni tal-argumenti tag?hom huwa li ?-?ieda li rri?ultat fl-ispejje? tal-litigazzjoni tikser diversi garanziji g?ad-dritt ta’ a??ess g?all-?ustizzja.

3. Qabel ma tidde?iedi dwar dawn l-argumenti, il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) qieg?da titlob de?i?joni preliminari dwar l-interpretazzjoni u l-validità ta’ ?erti dispo?izzjonijiet tad-Direttiva tal-VAT.

Il-kuntest ?uridiku

Ftehimiet internazzjonali

4. L-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni g?all-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali (iktar ’il quddiem “il-KEDB”) (4) jipprovdi, b’mod partikolari: “Fid-de?i?joni tad-drittijiet ?ivili u tal-obbligi tieg?u jew ta’ xi akku?a kriminali kontra tieg?u, kul?add huwa intitolat g?al smig? imparzjali u pubbliku fi ?mien ra?onevoli minn tribunal indipendenti u imparzjali mwaqqaf b’li?i. Fost id-drittijiet iggarantiti mill-Artikolu 6(3) g?al kull min ji?i akku?ata b’reat hemm id-dritt “li jiddefendi ru?u persunalment jew permezz ta’ assistenza legali mag??ula minnu stess jew, jekk ma jkollux mezzi bi??ejjed li j?allas l-assistenza legali, din g?andha ting?ata lilu b’xejn meta l-interessi tal-?ustizzja je?tie?u hekk”.

5. L-Artikolu 14(1) tal-Patt Internazzjonali dwar id-Drittijiet ?ivili u Politi?i (iktar ’il quddiem l-“ICCPR”) (5) jipprovdi, b’mod partikolari li: “Kull persuna hija ugwali quddiem il-qrati u t-tribunali. Fid-determinazzjoni ta’ kull akku?a kriminali kontra tag?ha, jew tad-drittijiet u l-obbligi tag?ha f’kaw?a skont il-li?i, kull persuna g?andha tkun intitolata g?al smig? ?ust u pubbliku minn qorti kompetenti, indipendenti u imparzjali stabbilita skont il-li?i” [traduzzjoni mhux uffi?jali]. Skont l-Artikolu 14(3)(b) u (d), fid-determinazzjoni ta’ kull akku?a kriminali kontra persuna, kull persuna g?andha tkun intitolata, f’ugwaljanza s?i?a, li “tkellem avukat tal-g?a?la tag?ha” u “ti?i ??udikata fil-pre?enza tieg?u, u li tiddefendi lilha nfisha personalment jew permezz ta’ assistenza legali li tag??el hija stess, li tkun mg?arrfa, jekk ma jkollhiex assistenza legali, b’dan id-dritt; u li ti?i assenjata lilha assistenza legali, f’kull ka? meta l-interessi tal-?ustizzja hekk jitolbu, u ming?ajr ?las ming?andha f’kull ka? b?al dan jekk ma jkollhiex mezzi suffi?jenti sabiex t?allas g?aliha” [traduzzjoni mhux uffi?jali].

6. L-Artikolu 9 tal-Konvenzjoni dwar l-A??ess g?at-Tag?rif, il-Parte?ipazzjoni Pubblika fit-Tiswir tad-De?i?jonijiet u l-A??ess g?all-?ustizzja f’Materji Ambjentali (iktar ’il quddiem il-“Konvenzjoni ta’ Åarhus”) (6) jirrigwarda l-a??ess g?all-?ustizzja.

7. Il-paragrafi 1 sa 3 ta’ dan l-artikolu je?i?u li pro?eduri jkunu disponibbli sabiex membri tal-pubbliku jit?allew jiksbu st?arri? amministrattiv u/jew ?udizzjarju ta’ ?erti tipi ta’ att jew ta’ omissjoni fil-qasam tal-ambjent. Il-paragrafi 1 u 2 jispe?ifikaw li kull firmatarju tal-konvenzjoni g?andu jipprovdi l-pro?eduri inkwistjoni “fil-qafas tal-le?i?lazzjoni nazzjonali tieg?u”, filwaqt li l-paragrafu 3 jag?mel riferiment g?al “kriterji, jekk ikun hemm, stabbiliti fid-dritt nazzjonali tieg?u” u g?al ksur ta’ “dispo?izzjonijiet tad-dritt nazzjonali tieg?u relatat mal-ambjent” [traduzzjoni mhux uffi?jali].

8. Il-paragrafu 4 je?i?i li l-pro?eduri msemmija fil-paragrafi 1 sa 3 “jipprovdu rimedji adegwati u effettivi, inklu? solliev inibitorju kif jixraq, u li jkunu ?usti, ekwi, f’waqthom u mhux ta’ spi?a projbittiva”, filwaqt li l-paragrafu 5 je?i?i li l-firmatarji “jqisu li jistabbilixxu mekkani?mi xierqa ta’ g?ajnuna sabiex jitne??aw jew jitnaqqsu ostakoli finanzjarji u o?rajn g?al a??ess g?all-?ustizzja” [traduzzjoni mhux uffi?jali].

It-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea

9. L-Artikolu 9 TUE jipprovdi: “Fl-attivitajiet kollha tag?ha, l-Unjoni g?andha tirrispetta l-prin?ipju ta’ l-ugwaljanza ta?-?ittadini tag?ha […]”

Il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea

10. L-Artikolu 20 tal-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (iktar 'il quddiem il-"Karta") (7) jipprovdi: "Kull persuna hija ugwali f'g?ajnejn il-li?i."

11. L-Artikolu 47, intitolat "Id-dritt g?al rimedju effettiv u g?al pro?ess imparzjali", jipprovdi:

"Kull persuna li d-drittijiet u l-libertajiet tag?ha garantiti mil-li?i ta' l-Unjoni ji?u vjolati g?andha d-dritt g?al rimedju effettiv quddiem qorti skond il-kondizzjonijiet stabbiliti f'dan l-Artikolu.

Kull persuna g?andha d-dritt g?al smig? ?ust u pubbliku fi ?mien ra?jonevoli minn qorti indipendenti u imparzjali, stabbilita minn qabel bil-li?i. Kull persuna g?andu jkollha l-possibbiltà li tie?u parir, ikollha difi?a u tkun irrappre?entata.

G?andha ting?ata g?ajnuna legali lil dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed, fil-ka?ijiet fejn din l-g?ajnuna hija me?tie?a sabiex ji?i ?gurat a??ess effettiv g?all-?ustizzja."

12. L-Artikolu 51(1) jg?id li d-dispo?izzjonijiet ta' din il-Karta huma inti?i g?all-istituzzjonijiet, g?all-korpi u g?all-a?enziji tal-Unjoni fir-rispett tal-prin?ipju ta' sussidjarjetà u g?all-Istati Membri wkoll biss meta jkunu qed jimplementaw il-li?i tal-Unjoni.

13. Fi kliem l-Artikolu 52(1):

"Kull limitazzjoni fl-e?er?izzju tad-drittijiet u tal-libertajiet rikonoxxuti minn din il-Karta g?andha tkun prevista mil-li?i u g?andha tirrispetta l-essenza ta' dawk id-drittijiet u l-libertajiet. Bla ?sara g?all-prin?ipju ta' proporzjonalità, jistg?u jsiru limitazzjonijiet f'dawk il-ka?ijiet biss fejn ikun me?tie? u fejn ?enwinament jintla?qu l-objettivi ta' interess ?enerali rikonoxxuti mill-Unjoni jew il-?tie?a li ji?u protetti d-drittijiet u l-libertajiet ta' o?rajn."

14. L-Artikolu 52(3) jipprovdi:

"Safejn din il-Karta fiha drittijiet li jikkorrispondu g?al drittijiet iggarantiti mill-Konvenzjoni Ewropea g?all-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u l-Libertajiet Fundamentali, it-tifsira u l-ambitu ta' dawk id-drittijiet g?andhom ikunu l-istess b?al dawk stabbiliti mill-Konvenzjoni msemmija. Din id-dispo?izzjoni ma ??ommx lil-li?i ta' l-Unjoni milli tipprevedi protezzjoni aktar estensiva."

Id-Direttiva tal-VAT

15. L-Artikolu 1(2) tad-Direttiva tal-VAT jipprovdi:

"Il-prin?ipju tas-sistema komuni ta' VAT tinvolvi l-applikazzjoni ta' taxxa ?enerali fuq il-konsum fuq merkanzija [o??etti] u servizzi li hi e?attament proporzjonali g?all-prezz tal-merkanzija u s-servizzi, ikunu kemm ikunu t-transazzjonijet li jkunu saru fil-pro?ess ta' produzzjoni u distribuzzjoni qabel l-istadju li fih hi imposta t-taxxa.

Fuq kull transazzjoni, il-VAT, kalkulata fuq il-prezz tal–merkanzija jew tas-servizzi bir-rata applikabbli g?at-tali merkanzija jew servizzi, g?andha tkun imposta wara t-tnaqqis ta' l-ammont tal-VAT li qed jin?arr direttament mid-diversi komponenti tal-prezz.

Is-sistema komuni tal-VAT g?andha tkun applikata sa l-istadju tal-kummer? bl-imnut (dan l-istadju inklu?)."

16. L-Artikolu 2(1)(?) jg?id li "l-provvista ta' servizzi bi ?las fit-territorju ta' Stat Membru minn persuna taxxabbli li ta?ixxi b?ala tali" g?andha tkun su??etta g?all-VAT.

17. Skont l-Artikolu 97, ir-rata standard tal-VAT ma tistax tkun inqas minn 15 %. Madankollu,

skont l-Artikolu 98, l-Istati Membri jistg?u japplikaw jew rata mnaqqsa wa?da jew ?ew? rati mnaqqsa g?all-provvisti ta’ o??etti jew servizzi fil-kategoriji stabbiliti fl-Anness III. Il-lista tal-Anness III ma tinkludix is-servizzi ta’ avukati. Madankollu skont il-punt 15, hija tinkludi “il-provvista ta’ merkanzija [o??etti] u servizzi minn organizzazzjonijiet irrikonoxxuti b?ala ddedikati g?all-benesseri so?jali mill-Istati Membri u impenjati fix-xog?ol ta’ assistenza so?jali jew ta’ sigurtà so?jali, sakemm dawk it-transazzjonijiet ma jkunux e?enti skont l-Artikoli 132, 135 u 136” (8).

18. L-Artikolu 132(1) jelenka g?add ta’ “E?enzjonijiet g?al ?ertu attivitajiet fl-interess pubbliku”. Mill-?did, dawk l-attivitajiet ma jinkludux is-servizzi ta’ avukati. Fil-fatt jinkludu, skont (g), “il-provvista ta’ servizzi u ta’ merkanzija [o??etti] marbuta mill-qrib ma’ l-assistenza u x-xog?ol tas-sigurtà so?jali, inklu?i dawk provduti mid-djar ta’# l-anzjani, minn korpi regolati mid-dritt pubbliku jew minn korpi o?rajn rikonoxxuti mill-Istat Membru kon?ernat b?ala ddedikati g?all-benessere so?jali”.

19. L-Artikolu 168 jipprovdi:

“Sakemm il-merkanzija u s-servizzi jintu?aw g?all-iskopijiet tat-transazzjonijiet taxxabbli ta’ persuna taxxabbli, il-persuna taxxabbli g?andha tkun intitolata, fl-Istat Membru li fih twettaq dawn it-transazzjonijiet, li tnaqqas mill-VAT li g?andha t?allas dan li ?ej:

(a) il-VAT dovuta jew im?allsa f’dak l-Istat Membru rigward provvisti li sarulha ta’ merkanzija jew servizzi, li twettqu jew li g?ad iridu jitwettqu minn persuna taxxabli o?ra;

[…]”

20. Skont l-Artikolu 371, “L-Istati Membri li, fl-1 ta’ Jannar 1978, kienu je?entaw it-transazzjonijiet elenkati fl-Anness X, il-Parti B, jistg?u jkomplu je?entaw dawk l-attivitajiet, skond il-kondizzjonijet li japplikaw fl-Istat Membru kon?ernat f’dik id-data”. Il-Parti B tal-Anness X, intitolata “Transazzjonijiet li l-Istati Membri jistg?u jkomplu je?entaw”, tinkludi, fil-punt (2), “il-provvista ta’ servizzi mill-awturi, artisti, interpreti ta’ xog?lijiet artisti?i, avukati u membri o?rajn tal-professjonijiet ?ielsa, barra dawk il-professjonijiet medi?i u paramedi?i [...]”, bla ?sara g?al ?erti e??ezzjonijiet li ma jkunux rilevanti g?al dawn il-pro?eduri (9).

Id-dritt Bel?jan

21. L-Artikolu 23(2) tal-Kostituzzjoni Bel?jana jiggarantixxi g?al kul?add, b’mod partikolari, id-dritt g?all-g?ajnuna legali.

22. Sal-31 ta’ Di?embru 2013, l-Artikolu 44(1)(1) tal-Kodi?i tal-VAT Bel?jan kien jipprovdi li provvisti ta’ servizzi mag?mula minn avukati (10) matul l-attivitajiet normali tag?hom kellhom ikunu e?enti mill-VAT. Tali provvisti kienu e?enti sa mill-introduzzjoni tal-VAT fil-Bel?ju fl-1 ta’ Jannar 1971. Mix-xog?lijiet preparatorji msemmija fid-de?i?joni tar-rinviju jirri?ulta li l-g?an li ti?i stabbilita u sussegwentement tin?amm l-e?enzjoni kien li ji?i evitat li jitqieg?ed pi? addizzjonali fuq l-ispejje? g?al a??ess g?all-qrati.

23. L-Artikoli 60 u 61 (flimkien, iktar ’il quddiem il-“mi?ura kkontestata”) tal-Li?i tat-30 ta’ Lulju 2013 (11) ne??iet din l-e?enzjoni b’effett mill-1 ta’ Jannar 2014. Mix-xog?lijiet preparatorji msemmija fid-de?i?joni tar-rinviju, jidher li l-g?an kien li b’mod ?enerali tintemm sitwazzjoni anomala, sabiex il-li?i Bel?jana tin?ieb konformi ma’ dik tal-Istati Membri l-o?ra u sabiex jintemmu d-distorsjonijiet tal-kompetizzjoni, filwaqt li fl-istess ?in ji?i segwit g?an ba?itarju.

24. Ir-rata standard tal-VAT fil-Bel?ju hija ta’ 21 %.

25. Skont l-Artikolu 446 *ter* tal-Kodi?i ?udizzjarju Bel?jan, l-avukati kellhom jiffissaw id-drittijiet

tag?hom liberament "fid-diskrezzjoni mistennija minnhom fl-e?er?izzju ta' dmirijiethom". L-ammont jista' ma jkunx jiddependi biss mir-ri?ultat tal-pro?eduri. Drittijiet li je??edu dak li huwa "?ust u moderat" g?andhom jitnaqqsu mill-Kunsill tal-avukatura kompetenti.

26. Fil-prattika, drittijiet ji?u ffissati, bi ftehim bejn l-avukat u l-klijent, b'wie?ed minn erba' metodi: ?las g?al kull sieg?a, ?las b'rata fissa skont in-natura tal-ka?, ammont iffissat b'riferiment g?all-valur tat-talba i?da li jista' jvarja bejn minimu u massimu ddefiniti, skont ir-ri?ultat tal-pro?eduri u, (g?al klijenti regolari), dritt li ji??edded, li jit?allas kull tant ?mien jew la darba li jkun sar tant xog?ol (12).

Il-pro?edura u d-domandi preliminari

27. Bejn Novembru 2013 u Frar 2014, il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) ir?eviet erba' rikorsi, ilkoll sabiex ti?i annullata l-mi?ura kkontestata.

28. L-ewwel rikors kien ippre?entat mill-Ordre des barreaux francophones et germanophone (kunsill tal-avukatura tal-lingwa Fran?i?a u dik ?ermani?a), flimkien ma' g?add ta' asso?jazzjonijiet li l-g?anijiet tag?hom huma ?eneralment tal-qasam tal-?ustizzja, inklu?i d-drittijiet tal-bniedem, u d-difi?a ta' ?addiema u membri tas-so?jetà inqas opprivile??ati, u li ma humiex persuni taxxabbli f'po?izzjoni li jnaqqsu l-VAT jekk ju?aw is-servizzi ta' avukati. It-tieni rikors kien sar minn g?add ta' individwi (iktar 'il quddiem "Jimmy Tessens *et*") li kienu qeg?din ju?aw is-servizzi ta' avukat spe?jalista sabiex isegwu kontestazzjonijiet ta' esproprjazzjonijiet ta' artijiet, u sabu li l-drittijiet tal-avukat kienu issa ?diedu b'21 % li, b?ala individwi, li ja?ixxu f'kapa?ità privata, ma humiex f'po?izzjoni li jnaqqsu. It-tielet rikorrent kien l-Orde van Vlaamse Balies (Kunsill tal-G?aqdiet tal-Avukati Fjammingi). Ir-raba' rikors kien ippre?entat kon?untivament minn ?dax-il Kunsill ta' G?aqdiet tal-Avukati tal-lingwa Fran?i?a u minn avukat individwali. Il-Conseil des barreaux européens (kunsill tal-avukatura Ewropej, iktar 'il quddiem "is-CCBE') ing?ata permess sabiex jippre?enta sottomissjonijiet billi jintervjeni fit-tieni sar-raba' kaw?i.

29. Fid-de?i?joni tar-rinviju, il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) tiddeskrivi l-argumenti tar-rikorrenti rilevanti g?at-talba g?al de?i?joni preliminari.

30. L-ewwel nett, huma jissottomettu li, fil-kuntest tad-dritt g?al smig? xieraq, il-mi?ura kkontestata hija ta' ostakolu g?ad-dritt ta' a??ess g?all-qrati u g?ad-dritt g?all-assistenza ta' avukat, u ma hijiex kontrobbilan?jata b'xi a??ustament tas-sistema ta' g?ajnuna legali.

31. It-tieni nett, il-mi?ura kkontestata tqieg?ed is-servizzi ta' avukati fuq l-istess ba?i b?al provvisti ta' merkanzija u servizzi ordinarji, filwaqt li provvisti relatati mal-e?er?izzju ta' drittijiet fundamentali huma e?enti mill-VAT, g?al ra?unijiet ta' a??essibbiltà finanzjarja.

32. It-tielet nett, is-servizzi ta' avukati ma jistg?ux jitqabblu ma' dawk ta' professjonijiet liberali o?ra, billi huma karatteristika ta', u essenzjali g?al, l-istat tad-dritt.

33. Ir-raba' nett, il-mi?ura kkontestata tiddiskrimina kontra partijiet fil-kaw?a li ma jkunux persuni taxxabbli li ju?aw servizzi ta' avukati g?all-fini tat-tran?azzjonijiet intaxxati tag?hom, u li, g?alhekk, ma jkunux jistg?u jnaqqsu l-VAT g?al dawn is-servizzi; tali persuni jkunu, barra minn hekk, sikwit ekonomikament iktar dg?ajfa.

34. Il-?ames nett, alternattivament, kellha ti?i applikata rata mnaqqsa tal-VAT sabiex ti?i riflessa n-natura tas-servizzi ta' avukati, li jistg?u jitqabblu ma' dawk tat-tobba, u li a??ess g?alihom huwa dritt fundamentali u mhux lussu.

35. Fl-a??ar nett, il-le?i?latur kellu jipprovdi g?al dispensa fil-ka? ta' pro?eduri ppre?entati minn

individwi kontra awtorità pubblika, sabiex ti?gura bilan? ekwu bejn il-partijiet.

36. Il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) tanalizza g?add ta' sentenzi tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem (iktar 'il quddiem il-"Qorti ta' Strasbourg") li jirrigwardaw l-Artikoli 6 u 14 tal-KEDB, u tikkonkludi li l-le?i?latur g?andu jimplementa b'mod konkret prin?ipji ?enerali b?ad-dritt ta' a??ess g?all-qrati u opportunitajiet ugwali g?all-partijiet fil-kaw?a.

37. Insegwitu hija tinnota li ?ieda ta' 21 % fl-ispi?a ta' servizzi ta' avukati setg?et, g?al xi partijiet fil-kaw?a, taffettwa d-dritt tag?hom ta' a??ess g?al konsulenza legali. Barra dan, il-fatt li xi partijiet fil-kaw?a jkunu jistg?u jnaqqsu l-VAT fuq il-provvista ta' tali servizzi filwaqt li o?rajn ma jistg?ux (g?alkemm xi w?ud minn dawn tal-a??ar ikunu ser jibbenefikaw mill-g?ajnuna legali), u li partijiet fil-kaw?a avversarji jistg?u jkunu f'po?izzjonijiet differenti f'dan ir-rigward, jista' jippre?udika l-opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet fil-kaw?a.

38. Il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali) tqis li l-g?an tal-mi?ura kkontestata kien wie?ed prin?ipalment ba?itarju. F'dan ir-rigward, il-le?i?latur g?andu diskrezzjoni wiesg?a, i?da tali g?an ma setax ra?onevolment ji??ustifika diskriminazzjoni fi kwistjonijiet ta' a??ess g?all-qrati u g?al konsulenza legali jew fir-rigward ta' opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet fil-kaw?a. Hija tinnota wkoll illi, fis-sentenza Il-Kummissjoni vs Franza (13), il-Qorti tal-?ustizzja kienet tal-fehma illi, anki li kieku wie?ed kellu jassumi li servizzi pprovduti minn avukati skont l-iskema ta' g?ajnuna legali g?andhom natura so?jali u jistg?u ji?u kkwalifikati b?ala "impenn fix-xog?ol ta' assistenza so?jali u tas-sigurtà so?jali", dan ma jkunx bi??ejjed sabiex wie?ed jikkonkludi li tali avukati jistg?u ji?u kklassifikati b?ala "organizzazzjonijiet […] iddedikati g?all-benesseri so?jali […] u impenjati fix-xog?ol ta' assistenza so?jali jew ta' sigurtà so?jali" skont it-tifsira tal-punt 15 tal-Anness III tad-Direttiva tal-VAT. Madankollu, il-Qorti tal-?ustizzja, f'din il-kaw?a ma e?aminatx il-kompatibbiltà tad-Direttiva mad-dritt g?al smig? xieraq. Fl-a??ar nett, il-Cour constitutionnelle (Qorti kostituzzjonali) tinnota li, min?abba li d-Direttiva tal-VAT hija direttiva li tarmonizza, ma huwiex g?al-le?i?latur Bel?jan li jivvinta regoli differenti tieg?u stess, i?da li l-fra?i "skond il-kondizzjonijet li japplikaw fl-Istat Membru kon?ernat f'dik id-data" tal-Artikolu 371 ta' din id-direttiva tista' tippermetti xi ftit tal-libertà f'dan ir-rigward.

39. Fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet, il-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali), g?alhekk, qieg?da titlob g?al de?i?joni preliminari dwar id-domandi li ?ejjin:

"1. (a) Peress li tissu??etta s-servizzi pprovduti mill-avukati g?all-VAT, ming?ajr ma tie?u inkunsiderazzjoni, fir-rigward tad-dritt g?all-assistenza minn avukat u tal-prin?ipju ta' opportunitajiet ugwali g?all-partijiet, il-fatt jekk l-individwu [parti fil-kaw?a] li jibbenefika mill-g?ajnuna legali huwiex su??ett jew le g?all-VAT, [id-Direttiva tal-VAT], hija kompatibbli mal-Artikolu 47 tal-[Karta], ikkunsidrat flimkien mal-Artikolu 14 tal-[ICCPR] u mal-Artikolu 6 tal-[KEDB], sa fejn dan l-artikolu jirrikonoxxi lil kull persuna d-dritt g?al smig? ?ust, il-possibbiltà li tie?u parir, li jkollha difi?a u li tkun irrappre?entata, u d-dritt g?al g?ajnuna legali g?al dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed, meta din l-g?ajnuna tkun me?tie?a sabiex ji?i ?gurat a??ess effettiv g?all-?ustizzja?

(b) G?all-istess ra?unijiet, [id-Direttiva tal-VAT], hija kompatibbli mal-Artikolu 9(4) u (5) tal-[Konvenzjoni Aarhus], sa fejn dawn id-dispo?izzjonijiet jipprevedu dritt ta' a??ess g?all-?ustizzja ming?ajr ma n-nefqa relatata ma' dawn il-pro?edura ma tista' tkun projbittiva u permezz tal-'implementazzjoni ta' mekani?mi adegwati ta' assistenza inti?i li jeliminaw jew li jnaqqsu l-ostakoli finanzjarji jew ta' natura o?ra li jostakolaw l-a??ess g?all-?ustizzja'?

(c) Is-servizzi pprovduti mill-avukati fil-kuntest ta' sistema nazzjonali ta' g?ajnuna legali jistg?u ji?u inklu?i fis-servizzi koperti mill-Artikolu 132(1)(g) tad-[Direttiva tal-VAT] li huma relatati mill-qrib mal-g?ajnuna u mas-sigurtà so?jali, jew jistg?u ji?u e?entati bis-sa??a ta' dispo?izzjoni o?ra tad-Direttiva? Fil-ka? ta' risposta negattiva g?al din id-domanda, id-[Direttiva tal-VAT], interpretata fis-

sens li ma tippermettix li ji?u e?entati mill-VAT is-servizzi pprovduti mill-avukati lil individwi [partijiet fil-kaw?a] li jibbenefikaw mill-g?ajnuna legali fil-kuntest ta' sistema nazzjonali ta' g?ajnuna legali, hija kompatibbli mal-Artikolu 47 tal-[Karta] ikkunsidrat flimkien mal-Artikolu 14 tal-[ICCPR] u mal-Artikolu 6 tal-[KEDB]?

2. Fil-ka? ta' risposta negattiva g?ad-domandi mag?mula ta?t il-punt 1, l-Artikolu 98 tad-[Direttiva tal-VAT], sa fejn ma jipprevedix il-possibbiltà li ti?i applikata r-rata mnaqqas tal-VAT g?as-servizzi pprovduti mill-avukati, jekk ikun il-ka? skont jekk l-individwu [parti fil-kaw?a] li ma jibbenefikax mill-g?ajnuna legali huwiex jew le su??ett g?all-VAT, huwa kompatibbli mal-Artikolu 47 tal-[Karta], ikkunsidrat flimkien mal-Artikolu 14 tal-[ICCPR] u mal-Artikolu 6 tal-[KEDB], sa fejn dan l-artikolu jirrikonoxxi lil kull persuna d-dritt g?al smig? ?ust, il-possibbiltà li tie?u parir, li jkollha difi?a u li tkun irrappre?entata, u d-dritt g?al g?ajnuna legali g?al dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed, meta din l-g?ajnuna tkun me?tie?a sabiex ji?i ?gurat a??ess effettiv g?all-?ustizzja?

3. Fil-ka? ta' risposta negattiva g?ad-domandi mag?mula ta?t il-punt 1, l-Artikolu 132 tad-[Direttiva tal-VAT] huwa kompatibbli mal-prin?ipju ta' ugwaljanza u ta' nondiskriminazzjoni rrikonoxxuti fl-Artikoli 20 u 21 tal-[Karta] u fl-Artikolu 9 TUE, ikkunsidrati flimkien mal-Artikolu 47 tal-Karta, sa fejn ma jipprevedix, fost l-attivitajiet ta' interess ?enerali, l-e?enzjoni tal-VAT favur is-servizzi pprovduti mill-avukati, meta servizzi o?ra huma e?entati b?ala attivitajiet ta' interess ?enerali, b?alma huma pere?empju s-servizzi mwettqa mis-servizzi postali pubbli?i, diversi servizzi medi?i jew inkella servizzi marbuta mat-tag?lim, mal-isport jew mal-kultura, u meta din id-differenza fit-trattament bejn is-servizzi pprovduti mill-avukati u s-servizzi e?entati ta?t l-Artikolu 132 tad-[Direttiva tal-VAT] tqajjem dubji suffi?jenti peress li s-servizzi pprovduti mill-avukati jikkontribwixxu g?ar-rispett ta' ?erti drittijiet fundamentali?

4. (a) Fil-ka? ta' risposta negattiva g?ad-domandi mag?mula ta?t il-punti 1 u 3, l-Artikolu 371 tad-[Direttiva tal-VAT] jista' ji?i interpretat, inkonformità mal-Artikolu 47 tal-[Karta], fis-sens li jawtorizza lil Stat Membru tal-Unjoni j?omm parzjalment fis-se?? l-e?enzjoni tas-servizzi pprovduti minn avukati meta dawn is-servizzi ji?u pprovduti lil individwi [partijiet fil-kaw?a] li ma humiex su??etti g?all-VAT?

(b) L-Artikolu 371 tad-[Direttiva tal-VAT] jista' ji?i interpretat ukoll, inkonformità mal-Artikolu 47 tal-[Karta], fis-sens li jawtorizza lil Stat Membru tal-Unjoni j?omm parzjalment fis-se?? l-e?enzjoni tas-servizzi pprovduti minn avukati meta dawn is-servizzi ji?u pprovduti lil individwi [partijiet fil-kaw?a] li jibbenefikaw mill-g?ajnuna legali fil-kuntest ta' sistema nazzjonali ta' g?ajnuna legali?"

40. Osservazzjonijiet bil-miktub kienu ppre?entati lill-Qorti tal-?ustizzja mill-Ordre des barreaux francophones et germanophone *et*, mill-Orde van Vlaamse Balies, mis-CCBE, mill-Gvern tal-Bel?ju, ta' Franza u tal-Gre?ja, mill-Kunsill tal-Unjoni Ewropea u mill-Kummissjoni Ewropea. Fis-seduta tas-16 ta' Di?embru 2015, l-istess partijiet – bl-e??ezzjoni tal-Gvern ta' Franza u tal-Gre?ja i?da bi?-?ieda ta' Jimmy Tessens *et* – ippre?entaw osservazzjonijiet orali.

Anali?i

41. Inqis li jkun preferibbli nindirizza l-ewwel nett dawk l-aspetti tad-domandi preliminari li jirrigwardaw l-interpretazzjoni tad-Direttiva tal-VAT fis-se??; wara inqis id-diversi kwistjonijiet imqajma fir-rigward tal-kompatibbiltà tad-dispo?izzjonijiet ta' din id-direttiva, li jipprekludu l-e?enzjoni ta' servizzi pprovduti minn avukati, jew it-tassazzjoni tag?hom b'rata mnaqqsa, ma' ?erti prin?ipji fundamentali espressi fi strumenti ?uridi?i li huma vinkolanti g?all-istituzzjonijiet tal-Unjoni.

Fuq ir-raba’ domanda: il-possibbiltà li tin?amm e?enzjoni ta’ portata mnaqqsa

42. G?alkemm din id-domanda tqajmet mill-qorti tar-rinviju biss fil-ka? ta’ risposta negattiva g?all-ewwel u t-tielet domandi, hija tista’ konvenjentement ti?i indirizzata l-ewwel nett indipendentement mir-risposti g?al dawn i?-?ew? domandi.

43. Ma hemmx dubju illi konformement mal-Artikolu 28(3)(b) tas-Sitt Direttiva, inizjalment, u l-Artikolu 371 tad-Direttiva tal-VAT, sussegwentement, il-Bel?ju kien intitolat i?omm l-e?enzjoni tieg?u e?istenti g?al servizzi ta’ avukati, effettivament, g?al perijodu indefinit wara l-1 ta’ Jannar 1978, u li huwa g?amel hekk sal-31 ta’ Di?embru 2013, meta ne??a l-e?enzjoni.

44. Il-qorti tar-rinviju tistaqsi, essenzjalment, jekk Stat Membru, li jkun ?amm skont il-li?i l-e?enzjoni tieg?u s?i?a g?as-servizzi tal-avukati, setax, insegwitu, skont l-Artikolu 47 tal-Karta, i?ommx l-e?enzjoni f’forma iktar limitata.

45. Ir-risposta g?al din id-domanda, kif mag?mula, g?andha kjarament tkun fl-affermattiv – ming?ajr ma jkun hemm ?tie?a ta’ riferiment g?all-Artikolu 47 tal-Karta.

46. Il-Qorti tal-?ustizzja dde?idiet li, min?abba li l-Artikolu 28(3)(b) tas-Sitt Direttiva kien jawtorizza lill-Istati Membri jkomplu japplikaw ?erti e?enzjonijiet e?istenti mill-VAT, hija ppermettitilhom ukoll li j?ommu tali e?enzjonijiet b’portata mnaqqsa, i?da li ma jintrodu?ux e?enzjonijiet ?odda jew jestendu l-portata ta’ e?enzjonijiet e?istenti (14). L-istess g?andu japplika issa g?all-Artikolu 371 tad-Direttiva tal-VAT.

47. Madankollu, kif il-Gvern Fran?i? u l-Kummissjoni jinnotaw, id-domanda hija mag?mula fi ?mien meta l-e?enzjoni kienet di?à tne??iet fl-intier tag?ha fil-Bel?ju.

48. G?alhekk jekk id-domanda ti?i interpretata superfi?jalment, hija ma tistax tkun rilevanti g?all-kaw?a prin?ipali, min?abba li ma g?adx hemm iktar xi possibbiltà materjali li tin?amm l-e?enzjoni wara kollox, kemm jekk il-portata tag?ha titnaqqas u kemm jekk le. Abba?i ta’ dan, naqbel mal-Gvern Fran?i? u mal-Kummissjoni li d-domanda hija inammissibbli.

49. Jekk, madankollu, id-domanda ti?i interpretata b?ala li qieg?da tistaqsi jekk l-e?enzjoni, ladarba kienet tne??iet, tistax ter?a’ ti?i introdotta f’forma iktar limitata, ir-risposta, evidentement, tkun fin-negattiv. Tali mi?ura tkun tammonta g?al introduzzjoni ta’ dak li llum tkun e?enzjoni ?dida li ma hijiex imsemmija fid-Direttiva tal-VAT, dak li ma huwiex awtorizzat mill-Artikolu 371.

Fuq l-ewwel parti tal-punt (c) tal-ewwel domanda: il-possibbiltà ta’ e?enzjoni g?al servizzi pprovduti skont skema nazzjonali ta’ g?ajnuna legali

50. Il-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk servizzi pprovduti minn avukati skont skema nazzjonali ta’ g?ajnuna legali g?andhomx ikunu e?enti skont l-Artikolu 132(1)(g) tad-Direttiva tal-VAT b?ala servizzi b’rabta mill-qrib ma’ assistenza so?jali u ma’ sigurtà so?jali, jew skont kull dispo?izzjoni o?ra ta’ din id-direttiva.

51. Ir-risposta kjarament g?andha tkun fin-negattiv.

52. Qabel kollox, fir-rigward tal-Artikolu 132(1)(g) tad-Direttiva tal-VAT, skont ?urisprudenza stabbilita tal-Qorti tal-?ustizzja, l-e?enzjonijiet previsti fl-Artikolu 132 huma ma?suba sabiex jinkora??ixxu *?erti* attivitajiet fl-interess pubbliku; huma ma jirrigwardawx dawn l-attivitajiet kollha, i?da dawk biss li huma elenkati u deskritti f’dan l-artikolu b’mod iddettaljat ?afna. Il-kliem u?at sabiex ji?u indikati l-imsemmija e?enzjonijiet g?andhom ji?u interpretati b’mod strett, peress li dawn l-e?enzjonijiet huma derogi mill-prin?ipju ?enerali li l-VAT g?andha tin?abar fuq kull servizz

ipprovdut bi ?las minn persuna taxxabbli. Madankollu, dan ir-rekwi?it ta' interpretazzjoni stretta ma jfissirx li l-kliem u?at fl-Artikolu 132 g?andu ji?i interpretat b'tali mod li j?a??ad l-e?enzjonijiet mill-effett tag?hom. G?aldaqstant, dawn il-kliem g?andhom ji?u interpretati fid-dawl tal-kuntest li fih jintu?aw, l-g?anijiet u l-istruttura tad-Direttiva tal-VAT, u billi jittie?ed inkunsiderazzjoni b'mod partikolari l-g?an sottostanti tal-e?enzjoni inkwistjoni (15).

53. L-Artikolu 132(1)(g) tad-Direttiva tal-VAT je?enta "il-provvista ta' servizzi u ta' merkanzija marbuta mill-qrib ma' l-assistenza u x-xog?ol tas-sigurtà so?jali, inklu?i dawk provduti mid-djar ta' l-anzjani, minn korpi regolati mid-dritt pubbliku jew minn korpi o?rajn rikonoxxuti mill-Istat Membru kon?ernat b?ala ddedikati g?all-benessere so?jali".

54. Il-Qorti tal-?ustizzja qatt qabel ma kellha l-okka?joni ttippronunzja ru?ha fuq l-applikazzjoni ta' din id-dispo?izzjoni g?al servizzi pprovduti minn avukati fil-kuntest ta' skema nazzjonali ta' g?ajnuna legali.

55. Madankollu, hija e?aminat jekk il-punt 15 tal-Anness III tad-Direttiva tal-VAT (li, moqri flimkien mal-Artikolu 98 ta' din id-direttiva, jippermetti lill-Istati Membri japplikaw rata mnaqqsa tal-VAT g?all-"provvista ta' merkanzija u servizzi minn organizzazzjonijiet rikonoxxuti b?ala devoti [li huma ddedikati] g?all-benesseri so?jali mill-Istati Membri u impenjati fix-xog?ol ta' assistenza so?jali jew ta' sigurtà so?jali, sakemm dawk it-transazzjonijiet mhumiex e?enti skond l-Artikoli 132 […]"), setax japplika g?all-provvista ta' servizzi minn avukati li g?alihom jit?allsu kollox jew parzjalment mill-Istat skont l-iskema ta' g?ajnuna legali (16).

56. F'dan il-kuntest hija bba?at ru?ha fuq il-?urisprudenza relatata mal-e?enzjoni li attwalment hija prevista fl-Artikolu 132(1)(g) tad-Direttiva tal-VAT sabiex tikkonkludi li, fil-kuntest tal-g?ajnuna legali, l-avukati ma humiex awtomatikament esklu?i mill-kategorija tal-punt 15 tal-Anness III biss min?abba li huma jkunu entitajiet privati li jsegwu g?an ta' profitt, u li l-Istati Membri g?andhom diskrezzjoni sabiex jirrikonoxxu ?erti organizzazzjonijiet b?ala li g?andhom natura so?jali, g?alkemm din id-diskrezzjoni g?andha ti?i e?er?itata fil-limiti stabbiliti fid-Direttiva tal-VAT (17).

57. Fir-rigward ta' dawn il-limiti, il-Qorti tal-?ustizzja nnotat li l-le?i?latur kellu l-intenzjoni li tag?mel l-g?a?la tal-applikazzjoni ta' rata mnaqqsa tal-VAT b'riferiment biss g?al provvisti ta' servizzi mog?tija minn organizzazzjonijiet li jissodisfaw ir-rekwi?it doppju li jkunu ddedikati g?al g?an so?jali u li jkunu impenjati f'assistenza jew f'sigurtà so?jali. Hija qieset li din l-intenzjoni kienet tixxejjen jekk Stat Membru kien ikun liberu jikklassifika entitajiet privati li jsegwu g?an ta' profitt b?ala organizzazzjonijiet skont it-tifsira tal-punt 15 sempli?ement g?aliex jipprovdu wkoll servizzi ta' natura so?jali. G?aldaqstant, sabiex ji?u osservati l-kliem ta' dan il-punt, Stat Membru ma jistax japplika rata mnaqqsa g?al provvisti ta' servizzi pprovduti minn entitajiet privati li jsegwu g?an ta' profitt abba?i biss ta' anali?i tan-natura ta' dawn is-servizzi, ming?ajr ma jqis l-g?anijiet segwiti minn dawn l-entitajiet meqjusa fl-intier tag?hom u jekk ikunux impenjati f'assistenza so?jali fuq ba?i permanenti. Il-kategorija professjonali ta' avukati fl-intier tag?ha ma tistax titqies b?ala li hija ddedikata g?al natura so?jali. B'hekk, anki li kieku kellu jitqies li s-servizzi pprovduti minn avukati fil-kuntest tal-g?ajnuna legali kellhom natura so?jali u setg?u ji?u kklassifikati b?ala impenn "fix-xog?ol ta' assistenza so?jali jew ta' sigurtà so?jali", dan ma kienx ikun suffi?jenti sabiex ji?i konklu? li dawn l-avukati setg?u ji?u kklassifikati b?ala "organizzazzjonijiet […] dedikati g?all-benesseri so?jali […] u impenjati fix-xog?ol ta' assistenza so?jali jew ta' sigurtà so?jali" skont it-tifsira tal-punt 15 tal-Anness III (18).

58. Huwa ?ar minn din il-?urisprudenza, u ?eneralment mill-?tie?a li ji?u interpretati b'mod konsistenti dispo?izzjonijiet bi kliem simili tad-Direttiva tal-VAT, li l-Artikolu 132(1)(g) ma jippermettix li Stat Membru je?enta s-servizzi pprovduti minn avukati skont skema nazzjonali ta' g?ajnuna legali.

59. Insegwitu, fir-rigward ta’ “kull dispo?izzjoni o?ra tad-Direttiva”, ir-risposta g?andha tkun l-istess. Kif il-Gvern Fran?i? jinnota, minn na?a, il-qorti tar-rinviju ma ssu??eritx xi dispo?izzjoni o?ra li tista’ tippermetti tali e?enzjoni u, min-na?a l-o?ra, jekk kienet te?isti xi dispo?izzjoni o?ra ta’ din ix-xorta, kienet tkun kuntrarja g?all-Artikolu 371 tad-Direttiva tal-VAT, peress li kienet tkun tippermetti lil Stat Membru *jintrodu?i e?enzjoni ?dida* g?al servizzi pprovduti minn avukati, filwaqt li l-Artikolu 371 jippermetti biss *i?-?amma ta’ e?enzjoni di?à e?istenti* li barra minn hekk id-Direttiva ma tipprevedix dan.

Fuq l-ewwel u t-tielet domanda: il-kompatibbiltà tad-Direttiva tal-VAT mal-istrumenti internazzjonali u l-prin?ipji fundamentali, sa fejn ma tippermettix lill-Istati Membri li je?entaw is-servizzi pprovduti minn avukati jew li jintaxxaw tali servizzi b’rata mnaqqsa)

60. Dwar l-ewwel u t-tielet domanda, il-qorti tar-rinviju tistaqsi jekk il-fatt li servizzi pprovduti minn avukati ma humiex e?enti mill-VAT u lanqas ma jistg?u jkunu su??etti g?al rata mnaqqsa tal-VAT, huwiex kompatibbli ma’ g?add ta’ prin?ipji fundamentali san?iti fil-KEDB, fl-ICCPR, fil-Konvenzjoni Aarhus, fit-Trattat dwar Unjoni Ewropea u fil-Karta (19).

61. Id-domandi 1(a) u 2 jag?mlu riferiment g?ad-dritt g?al smig? xieraq, inklu?i d-drittijiet g?all-assistenza u g?ar-rappre?entanza legali, u g?ad-dritt g?all-g?ajnuna legali g?al dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed. Id-domanda 1(b) tag?mel riferiment g?ad-dritt ta’ a??ess g?all-?ustizzja li ma jkunx “ta’ spi?a projbittiva”, fil-kuntest tal-Konvenzjoni Aarhus, u d-domandi 1(a) u 1(b) jag?mlu riferiment g?al opportunitajiet ugwali bejn partijiet fil-kaw?a, filwaqt li d-domanda 1(c) tirrigwarda d-dritt g?all-g?ajnuna legali g?al dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed. Id-domanda 3 tirrigwarda l-prin?ipju ?enerali ta’ ugwaljanza u ta’ nondiskriminazzjoni (li jista’ jkun espress ukoll b?ala l-prin?ipju ta’ “newtralità fiskali”) fil-kuntest ta’ trattament differenti tal-VAT g?al provvisti ta’ servizzi possibbilment komparabbli.

62. Sabiex ji?u indirizzati d-domandi 1(a), 1(b), 1(c), 2 u 3, wa?da wa?da u wara xulxin, dan jinvolvi ?ertu ammont ta’ ripetizzjoni, min?abba li jitqajmu diversi drabi kwistjonijiet li jkunu l-istess jew simili f’kuntesti biss ftit differenti. Nippreferi, g?alhekk, li nindirizza dawn il-kwistjonijiet f’dak li g?andu x’jaqsam mal-prin?ipji fundamentali differenti involuti, li huma l-aspetti kollha tad-dritt ba?iku g?al smig? xieraq.

63. Qabel kollox nixtieq li nit?alla ng?id li nifhem, kif ukoll nissimpatizza mat-t?assib espress u mal-g?anijiet segwiti mir-rikorrenti fit-tilwima fil-kaw?a prin?ipali. L-a??ess g?all-?ustizzja huwa tabil?aqq dritt fundamentali, li g?andu ji?i ggarantit (anki g?alkemm qatt ma jista’ jkun assolut jew ji?i qabel kunsiderazzjonijiet o?ra kollha) fil-li?ijiet kemm tal-Istati Membri, kif ukoll tal-Unjoni. L-e?er?izzju ta’ dan id-dritt jisfa inevitabbilment iktar diffi?li jekk l-ispi?a sabiex tinkiseb konsulenza legali jew rappre?entanza ti?died min?abba li tkun tne??iet e?enzjoni mit-taxxa.

64. Madankollu, g?ar-ra?unijiet li ser nispjega, ma nqisx li hemm xi inkompatibbiltà bejn il-prin?ipju li s-servizzi ta’ avukati ji?u su??etti g?all-VAT u kwalunkwe aspett tad-dritt fundamentali ta’ a??ess g?all-?ustizzja.

65. F’dan ir-rigward, g?add ta’ osservazzjonijiet ppre?entati lill-Qorti tal-?ustizzja kkon?entraw fuq il-mod iktar milli fuq il-fatt tat-tne??ija mill-Bel?ju tal-e?enzjoni e??ezzjonali tag?ha tas-servizzi ta’ avukati mill-VAT. Kien issu??erit, pere?empju, li kellhom ji?u adottati mi?uri tran?itorji jew komplimentari sabiex itaffu d-diffikultajiet li nqalg?u mill-bidla f’daqqa, jew li s-sistema tal-g?ajnuna legali kellha ti?i irriformata.

66. Fil-fehma tieg?i, mi?uri sabiex jittaffa l-impatt mill-introduzzjoni tal-VAT g?as-servizzi ta’ avukati fuq l-ispi?a g?al a??ess g?all-?ustizzja fil-Bel?ju kienu jkunu mixtieqa u setg?u kienu

tassew ta' benefi??ju sabiex ti?i ?gurata l-osservanza tal-obbligi ta' dan l-Istat Membru skont il-Karta u l-KEDB. Madankollu, il-Qorti tal-?ustizzja qieg?da tintalab tiddetermina l-kompatibbiltà mad-drittijiet fundamentali invokati tal-prin?ipju, fid-Direttiva tal-VAT, li servizzi ta' avukati g?andhom ikunu su??etti g?all-VAT, mhux mal-mod li bih il-Bel?ju temm l-e?enzjoni li kien japplika qabel permezz ta' deroga.

Id-dritt g?all-g?ajnuna legali

67. Id-dritt g?all-g?ajnuna legali g?al dawk li ma jkollhomx mezzi bi??ejjed sabiex i?allsu g?as-servizzi ta' avukat, huwa san?it fl-Artikolu 6(3) tal-KEDB, fl-Artikolu 14(3)(d) tal-ICCPR u fl-Artikolu 47 tal-Karta. Hemm riferiment g?alih ukoll, b'inqas prominenza, fl-Artikolu 9(5) tal-Konvenzjoni Aarhus, li je?i?i li partijiet "jqisu li jistabbilixxu mekkani?mi xierqa ta' g?ajnuna sabiex ine??u jew inaqqsu ostakoli finanzjarji u o?rajn g?al a??ess g?all-?ustizzja" [traduzzjoni mhux uffi?jali].

68. Skemi nazzjonali ta' g?ajnuna legali – kuntrarju g?al assigurazzjoni g?al spejje? legali jew sabiex ji?u pprovduti b'mod volontarju servizzi legali ming?ajr ?las minn avukati li ja?dmu *pro bono publico* – huma ffinanzjati kwa?i g?alkollox, jekk mhux esklu?ivament, minn ri?orsi tal-Istat. Dan ?ertament jidher li huwa l-ka? fil-Bel?ju, mid-dispo?izzjonijiet tal-Kodi?i ?udizzjarju ??itat mill-Gvern Bel?jan. L-avukati li jipprovdu servizzi fil-kuntest ta' tali skema jit?allsu, g?alhekk, mill-Istat. Jekk id-drittijiet tag?hom ji?diedu b'21 % b?ala ri?ultat tal-?bir tal-VAT fuq dawn id-drittijiet, l-Istat ikollu j?allas 21 % iktar. Madankollu, huwa l-Istat li ji?bor dawn il-21 %, sabiex b'hekk ma ti?ix affettwata l-ispi?a tal-Istat g?all-finanzjament tal-iskema nazzjonali ta' g?ajnuna legali.

69. Fil-fatt, kien sar evidenti fis-seduta li, sabiex ji?u evitati tali ?lasijiet ?irkolari, il-Bel?ju ssu??etta, effettivament, drittijiet g?all-g?ajnuna legali g?all-VAT bir-rata 0 % (20).

70. Konsegwentement, jidher li t-tne??ija tal-e?enzjoni g?as-servizzi pprovduti minn avukati ma affettwatx il-firxa tal-provvediment ta' g?ajnuna legali fil-Bel?ju.

71. Madankollu, g?alkemm l-applikazzjoni tal-VAT g?al servizzi ta' avukati hija, essenzjalment, newtrali g?all-Istat fir-rigward tal-finanzjament tal-iskema tal-g?ajnuna legali, il-probabbiltà hija li ser ti??enera d?ul addizzjonali fil-ka? ta' servizzi pprovduti barra minn din l-iskema. Konsegwentement, Stat Membru fil-po?izzjoni tal-Bel?ju x'aktarx li jkollu iktar ri?orsi li jistg?u jintu?aw, jekk dan l-Istat Membru jag??el li jag?mel hekk, sabiex ji?died il-finanzjament g?all-iskema tal-g?ajnuna legali, pere?empju billi j?id il-limiti sabiex persuna tkun intitolata tibbenefika mill-iskema, jekk l-applikazzjoni tal-VAT tinstab li tkun ta' pi? mhux xieraq g?al persuni li s-sitwazzjoni finanzjarja tag?hom tkun 'il fuq bi ftit minn dawn il-limiti. Nis?aqq, madankollu, li tali g?a?la jkollha ti?i e?er?itata mill-Istat Membru kkon?ernat, meqjusa ?-?irkustanzi kollha li jkollhom x'jaqsmu mal-finanzjament tal-ispejje? tal-litigazzjoni fis-sistema legali tieg?u, u ma tkun bl-ebda mod iddettata jew preklu?a mill-applikazzjoni tas-sistema komuni tal-VAT kif prevista fid-Direttiva tal-VAT (21).

72. Nixtieq in?id, fl-a??ar nett, li l-applikazzjoni tal-VAT g?al servizzi pprovduti minn avukati ma jkollhiex effett fuq servizzi pprovduti *pro bono*, li ma jing?atawx bi ?las, u li kull ?ieda fl-ispi?a tal-assigurazzjoni tal-ispejje? legali hija kwistjoni li dwarha ser nitkellem fit-taqsima li ?ejja li tirrigwarda l-ispejje? ta' a??ess g?all-?ustizzja fl-assenza ta' g?ajnuna legali.

73. Jiena, g?alhekk, tal-fehma li l-applikazzjoni tal-VAT g?al servizzi pprovduti minn avukati ma g?andhiex effett fuq id-dritt g?all-g?ajnuna legali ggarantit mill-Artikolu 47 tal-Karta jew minn kull strument ie?or vinkolanti g?all-istituzzjonijiet tal-Unjoni.

Spi?a ta' a??ess g?all-?ustizzja fl-assenza ta' g?ajnuna legali

74. Huwa ?ar li d-dritt g?al smig? xieraq fi pro?eduri legali jimplika li parti fil-kaw?a jew persuna akku?ata ma kinux ostakolati min?abba spi?a milli jiksbu parir legali jew rappre?entanza xierqa.

75. Huwa fatt ukoll li (minbarra servizzi pprovduti *pro bono* fid-diskrezzjoni ta' avukati individwali) is-servizzi ta' parir u ta' rappre?entanza legali g?andhom ikunu bi ?las.

76. F'xi ka?ijiet, partijiet fil-kaw?a jew konvenuti nieqsa mill-flus ikollhom l-ispi?a m?allsa kollha jew parti minnha minn fondi pubbli?i u, kif urejt, ma hemmx ra?uni g?aliex l-applikazzjoni tal-VAT g?as-servizzi kkon?ernati g?andha tippre?udika b'xi mod din is-sitwazzjoni.

77. B'kuntrast, meta parti fil-kaw?a jew konvenut ikollu j?allas huwa stess, g?al kollox jew f'parti is-servizzi ta' avukat, kull ?ieda fl-ispi?a ta' dawn is-servizzi g?andha ftit jew wisq i??id il-pi? finanzjarju g?all-e?er?izzju tad-dritt ta' a??ess g?al qorti u g?al smig? xieraq. F'dan il-kuntest, l-applikazzjoni tal-VAT g?ad-drittijiet ta' avukati, meta qabel ma kinitx imposta VAT, tista' ??id l-ispi?a g?as-servizzi tag?hom g?al persuni mhux taxxabbli, jew g?al persuni taxxabbli li ma jkunux jistg?u jie?du lura dan l-ammont b?ala taxxa tal-input min?abba li s-servizzi inkwistjoni ma jkunux komponenti ta' spi?a ta' tran?azzjonijiet taxxabbli.

78. Madankollu, g?andhom isiru g?add ta' osservazzjonijiet f'dan ir-rigward.

79. L-ewwel nett, kif il-qorti tar-rinviju stess tinnota, u l-Gvern ta' Franza u tal-Gre?ja jis?qu, fil-kuntest tal-KEDB, il-Qorti ta' Strasbourg irriteniet li d-dritt ta' a??ess g?al qorti ma huwiex assolut. Jista' jkun su??ett g?al limitazzjonijiet, min?abba li d-dritt ta' a??ess, min-natura tieg?u stess jitlob li ji?i rregolat mill-Istat, li jgawdi minn ?ertu mar?ni ta' apprezzament, bil-kundizzjoni li l-limitazzjonijiet applikati ma jirrestrin?ux jew inaqqsu l-a??ess li jibqag?lu l-individwu tant li l-qofol tassew tad-dritt jidg?ajjef, u li dawn il-limitazzjonijiet isegwu g?an le?ittimu u li jkun hemm relazzjoni ra?onevoli ta' proporzjonalità bejn il-mezzi u?ati u l-g?an mixtieq li jinkiseb (22).

80. Din il-Qorti tal-?ustizzja wkoll irriteniet li l-prin?ipju ta' protezzjoni ?udizzjarja effettiva, kif san?it fl-Artikolu 47 tal-Karta, jista' – fir-rigward ta' e?enzjoni possibbli mill-?las ta' spejje? pro?edurali u/jew ta' drittijiet ta' avukati – ikun su??ett g?al kundizzjonijiet, sakemm dawn ma jikkostitwixxux restrizzjoni g?ad-dritt ta' a??ess g?all-?ustizzja li tikser il-qofol proprju ta' dan id-dritt, u li tali kundizzjonijiet isegwu g?an le?ittimu u li jkun hemm grad ra?onevoli ta' proporzjonalità bejn il-mezzi u?ati u l-g?an segwit (23).

81. Jidhirli li ?ieda fl-ispi?a ta' servizzi ta' avukati, anki kieku kellha tammonta g?al 21 %, ma tistax ti?i deskritta b?ala li tikser il-qofol proprju tad-dritt ta' a??ess g?all-?ustizzja. Lanqas, fir-rigward tal-g?an segwit, ma jista' g?an ba?itarju (li huwa, wara kollox, l-g?an fundamentali ta' kull tassazzjoni) jew ix-xewqa li l-li?i Bel?jana tin?ieb f'konformità ma' dik tal-Istati Membri l-o?ra (u mal-iskema ta' direttiva li tarmonizza) u li jintemmu d-distorsjonijiet tal-kompetizzjoni, ma jistg?u jitqiesu mod ie?or g?ajr le?ittimi g?al g?anijiet tad-dritt tal-Unjoni. Fl-a??ar nett, f'dan ir-rigward, l-impo?izzjoni tar-rata standard nazzjonali tal-VAT ma jistax jing?ad li hija b'xi mod sproporzjonata g?al dawn l-g?anijiet.

82. It-tieni nett, kif il-Gvern Bel?jan b'mod partikolari jinnota, avukati Bel?jan li s-servizzi tag?hom saru su??etti g?all-VAT fl-1 ta' Jannar 2014, kisbu wkoll id-dritt li jnaqqsu l-VAT fuq o??etti u servizzi akkwistati g?all-finijiet tas-servizzi li huma jipprovdu. L-ispejje? tag?hom infushom, g?alhekk, tnaqqsu bl-ammont ta' VAT li huma jkunu ?allsu g?al tali akkwisti. Abba?i tal-pre?unzjoni li huma ma kienu g?amlu l-ebda a??ustament ie?or, i?da sempli?ement applikaw ir-rata standard tal-VAT g?ad-drittijiet netti tag?hom u naqqsu t-taxxa tal-input, isegwi li dawn id-drittijiet kien misshom ?diedu mhux b'21 %, i?da b'21 % li minnu jintaqqas proporzjon rappre?entanti l-ammont ta' VAT tal-input li huma kienu saru jistg?u jnaqqsu. G?alkemm huwa

minnu li avukati jista' ma jkollhomx tali spejje? g?olja ta' input taxxabbli b?al ta' operaturi ekonomi?i o?ra, l-effett ma jistax ji?i injorat g?alkollox.

83. It-tielet nett, huwa mag?ruf sewwa li, minkejja t-teorija fiskali li hija l-ba?i tas-sistema tal-VAT, l-operaturi ekonomi?i li jipprovdu o??etti jew servizzi lil persuni mhux taxxabbli (ji?ifieri lill-konsumaturi finali) normalment ma jiffissawx il-prezzijiet tag?hom qabel it-taxxa b'mod indipendenti u wara mekkanikament jg?oddu r-rata applikabbli tal-VAT ma' dawk il-prezzijiet. F'kull suq kompetittiv ta' konsumaturi, huma g?andhom iqisu – sabiex nag?tu biss ?ew? e?empji – l-og?la livell ta' prezzijiet li jinkludu taxxa li s-suq ikun jifla?, jew l-iktar livell baxx li jipprovdihom b'fatturat bi??ejjed sabiex ikollhom mar?ni ta' profitt utli inqas. G?alhekk, meta r-rati tal-VAT jitilg?u jew jin?lu, operaturi ekonomi?i sikwit ma jg?addux l-impatt (s?i?) ta' dawn il-bidliet lill-konsumaturi.

84. Fil-prattika, g?alhekk, ma jistax jing?ad li hemm korrelazzjoni awtomatika u mill-qrib bejn ?ieda fir-rata applikabbli tal-VAT (f'dan il-ka? minn sitwazzjoni li fiha ma tkunx imposta VAT i?da ming?ajr dritt ta' tnaqqis g?al 21 % bi dritt s?i? ta' tnaqqis) u ?ieda fl-ispi?a ta' o??etti u servizzi pprovduti lil konsumaturi.

85. Fil-Bel?ju, id-drittijiet tal-avukati ma humiex irregolati bil-li?i i?da ji?u miftiehma bejn l-avukat u l-klijent. F'dan il-kuntest avukati g?andhom ja?ixxu bid-"diskrezzjoni mistennija minnhom fl-e?er?izzju tal-funzjonijiet tag?hom", u d-drittijiet tag?hom ma g?andhomx "jaqb?u l-limiti ta' moderazzjoni ?usta" (24). Metodi possibbli ta' kalkolu jinkludu l-iffissar ta' rata g?al kull sieg?a ta' xog?ol imwettaq, dritt b'rata fissa skont it-tip ta' litigazzjoni kkon?ernata jew per?entwali tal-ammont inkwistjoni fil-litigazzjoni, u jkun permissibbli li l-ammont impost ji?i varjat skont ir-ri?ultat tal-litigazzjoni (g?alkemm mhux li drittijiet isiru dipendenti g?alkollox mir-ri?ultat). Jistg?u jitqiesu kriterji o?ra sabiex ji?i a??ustat l-ammont ta' drittijiet – pere?empju, is-sitwazzjoni finanzjarja tal-klijent jew l-esperjenza tal-avukat, il-livell ta' spe?jalizzazzjoni jew ir-reputazzjoni tieg?u (25). Anki qabel ma jsiru tali a??ustamenti, il-livelli ta' drittijiet jidher li jvarjaw ?afna fil-Bel?ju (26).

86. Jidher, g?alhekk, li t-tne??ija tal-e?enzjoni tad-drittijiet tal-avukati mill-VAT aktarx mhux ser twassal b'mod inevitabbli g?al ?ieda ?enerali fl-ispejje? ta' a??ess g?all-?ustizzja. Apparti dan (kif il-Kummissjoni nnotat) il-partijiet fil-kaw?a aktarx iqisu l-kwalità tas-servizz ipprovdut u l-"valur g?all-flus" offrut, b?ala kriterji iktar importanti mis-sempli?i spi?a (negozjabbli) g?as-servizz.

87. Ir-raba' nett, kultant ikun possibbli li avukati individwali j?addmu livell ta' sussidjar re?iproku fil-prattika tag?hom billi ja??ustaw id-drittijiet tag?hom sabiex iqisu l-introduzzjoni tal-VAT g?as-servizzi tag?hom u sabiex itaffu l-effetti tag?ha fuq partijiet fil-kaw?a li g?alihom l-ispi?a ta' dawk is-servizzi tista' xorta o?ra tkun ta' deterrent. Skont is-sit internet tal-Ordre des barreaux francophones et germanophone, is-sitwazzjoni finanzjarja tal-klijent hija l-ewwel element li l-avukati jie?du inkunsiderazzjoni sabiex jiddeterminaw id-drittijiet tag?hom fil-limiti ta' moderazzjoni ?usta; jista', g?alhekk, ikun possibbli li, g?al klijenti li ma jikkwalifikawx g?al g?ajnuna legali, tit?addem skala ta' drittijiet tali li ti?gura li ?add ma ji??a??ad, min?abba l-ispi?a, mid-dritt fundamentali tieg?u g?al a??ess g?all-?ustizzja. Madankollu nifhem kompletament il-punt mag?mul fis-seduta mill-avukat ta' Jimmy Tessens *et* li tali g?a?la ma tistax issir bl-istess mod mill-avukati kollha, i?da tiddependi mill-g?amla tal-klijentela ta' kull avukat.

88. G?alhekk ma nsib xejn fid-Direttiva tal-VAT, jew fid-de?i?joni tal-Bel?ju sabiex jintemm l-e?er?izzju tal-g?a?la tieg?u skont din id-direttiva li je?enta s-servizzi ta' avukati, li jista' jikser l-Artikolu 47 tal-Karta abba?i li l-impo?izzjoni tal-VAT fuq tali servizzi ??id l-ispejje? tal-a??ess g?all-?ustizzja.

89. Essenzjalment tista' ti?i applikata l-istess kunsiderazzjoni g?all-Artikolu 9(4) u (5) tal-Konvenzjoni Aarhus. Madankollu, jista' jsir g?add ta' punti o?ra spe?ifi?i f'dan ir-rigward.

90. L-ewwel nett, il-kun?ett ta' "mhux ta' spi?a projbittiva" (li hemm fl-Artikolu 9(4) tal-Konvenzjoni Aarhus) kien interpretat mill-Qorti tal-?ustizzja fil-kuntest tal-Artikolu 10a tad-Direttiva 85/337 (27) b?ala li jfisser li l-persuni kkon?ernati ma jkunux ostakolati milli jag?mlu jew isegwu talba g?al st?arri? mill-qrati min?abba l-pi? finanzjarju li jista' jkun hemm b?ala ri?ultat. Fl-anali?i tal-kwistjonijiet b'rabta ma' dan ir-rekwi?it, il-qrati nazzjonali g?andhom iqisu kemm l-interess tal-persuna li tkun tixtieq tiddefendi d-drittijiet tag?ha, kif ukoll l-interess pubbliku g?all-?arsien tal-ambjent. Meta jag?mlu hekk, huma ma g?andhomx ja?ixxu biss abba?i tas-sitwazzjoni finanzjarja tar-rikorrent i?da g?andhom jag?mlu wkoll anali?i o??ettiva tal-ammont tal-ispejje?, u g?andhom iqisu s-sitwazzjoni tal-partijiet ikkon?ernati, jekk ir-rikorrent ikollux tama ra?onevoli ta' su??ess, l-importanza tal-kwistjoni g?ar-rikorrent u g?all-?arsien tal-ambjent, il-kumplessità tal-li?i u tal-pro?edura rilevanti, in-natura potenzjalment frivola tat-talba fl-istadji varji tag?ha, kif ukoll l-e?istenza ta' skema nazzjonali ta' g?ajnuna legali jew ta' sistema ta' protezzjoni dwar l-ispejje? (28).

91. G?alhekk huwa ?ar li l-evalwazzjoni attwali tal-konformità mar-rekwi?it li rimedji ma g?andhomx ikunu ta' spi?a projbittiva g?andha ssir abba?i ta' ka?-ka?. Il-Qorti tal-?ustizzja, madankollu, irriteniet li ma jistax ji?i konklu? li r-rekwi?it ikun ?ie traspost b'mod korrett fid-dritt nazzjonali sakemm "qrati nazzjonali ma jkunux obbligati b'regola tal-li?i li ji?guraw li l-pro?eduri ma jkunux ta' spi?a projbittiva g?ar-rikorrent" (29). F'dan il-ka? ebda wa?da mill-partijiet fil-kaw?a prin?ipali ma ssottomettiet li r-rekwi?it kien ?ie traspost b'mod mhux korrett fid-dritt Bel?jan.

92. L-Artikolu 9(4) tal-Konvenzjoni Aarhus jirrelata, barra minn hekk, mal-pro?eduri msemmija fl-Artikolu 9(1) sa (3), li kull wa?da minnhom tag?mel riferiment g?al kriterji tad-dritt nazzjonali. Il-Qorti tal-?ustizzja rriteniet, abba?i ta' dan, li l-Artikolu 9(3) ma fih ebda obbligu inkondizzjonat u suffi?jentement pre?i? li jista' jirregola direttament il-po?izzjoni legali ta' individwi u li jkun su??ett, fl-implementazzjoni jew fl-effetti tieg?u, g?all-adozzjoni ta' mi?ura sussegwenti. Konsegwentement, wie?ed ma jistax jistrie? fuqu sabiex jiddubita mill-validità ta' dispo?izzjoni tad-dritt tal-Unjoni (30).

93. Fir-rigward tal-Artikolu 9(5) tal-Konvenzjoni Aarhus, bi??ejjed li ji?i nnotat biss li din id-dispo?izzjoni sempli?ement te?i?i li l-partijiet "iqisu" li jistabbilixxu mekkani?mi xierqa ta' g?ajnuna sabiex ine??u jew inaqqsu l-ostakoli finanzjarji u o?rajn g?al a??ess g?all-?ustizzja. G?alhekk ma jistax ikun invokat sabiex jikkontesta l-validità ta' kull dispo?izzjoni tad-dritt tal-Unjoni li effettivament tkun ?iet adottata.

Opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet fil-kaw?a

94. Essenzjalment il-kwistjoni hawnhekk tirrigwarda l-fatt li persuni taxxabbli li ju?aw is-servizzi ta' avukati g?all-finijiet tat-tran?azzjonijiet taxxabbli tag?hom ikunu intitolati jnaqqsu l-VAT (tal-input) pagabbli g?al dawn is-servizzi mill-VAT (tal-output) li g?andhom i?allsu lill-awtoritajiet tat-taxxa, filwaqt li l-konsumaturi finali (jew il-persuni taxxabbli li ju?aw is-servizzi ta' avukati g?al finijiet oltre dawk tat-tran?azzjonijiet taxxabbli tag?hom) ma jgawdux minn tali dritt g?al tnaqqis. Konsegwentement, ir-rikorrenti fil-kaw?a prin?ipali jqisu li dawn il-partijiet fil-kaw?a fl-a??ar imsemmija kategorija jsibu lilhom infushom fi ?vanta?? (finanzjarju) f'kull tilwima ma' dawk tal-kategorija msemmija l-ewwel.

95. Kif il-Qorti ta' Strasbourg irrikonoxxiet fil-kuntest tal-Artikolu 6 tal-KEDB, il-kun?ett ta' smig? xieraq jinkludi r-rekwi?it ta' opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet, fis-sens ta' bilan? ?ust bejn il-partijiet f'litigazzjoni, u jimplika li kull parti g?andha ting?ata opportunità ra?onevoli li tippre?enta l-ka? tag?ha ta?t kundizzjonijiet li ma jqeg?duhiex fi ?vanta?? sustanzjali *vis-à-vis* l-avversarju tag?ha (31). Din il-qorti ttrattat fil-?urisprudenza tag?ha diversi kaw?i li fihom kien hemm ksur tar-rekwi?it ta' opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet (32), i?da, sa fejn naf jiena, qatt ma kellha tqis

sitwazzjoni li fiha l-ispi?a g?al servizzi legali kienet su??etta g?al taxxa *ad valorem* li definittivament affettwa parti wa?da i?da mhux o?ra.

96. L-analo?ija l-iktar vi?ina g?al tali sitwazzjoni jidher li hija l-kaw?a "McDonald's Two" (33), li fiha ?ew? individwi, im?arrka g?al malafama mill-katina ta' fast food McDonald's min?abba li kienu ppubblikaw fuljett li kellu kritika g?all-katina, kienu ?ew mi??uda g?ajnuna legali sabiex imexxu d-difi?a tag?hom (34). Il-Qorti ta' Strasbourg ibba?at b'mod partikolari fuq it-tul mhux tas-soltu u fuq il-kumplessità legali tal-pro?eduri sabiex ikkonstatat li r-rifjut g?all-g?ajnuna legali kien ?a??ad lill-konvenuti mill-opportunità li jippre?entaw il-ka? tag?hom b'mod effettiv u kkontribwixxa g?al inugwaljanza ina??ettabbli ta' opportunitajiet bejn il-partijiet imqabbel ma' McDonald's; kien hemm, g?alhekk, ksur tal-Artikolu 6(1) tal-KEDB.

97. Madankollu, ma nsibx li din id-de?i?joni hija ta' g?ajnuna partikolari g?ar-rikorrenti fil-kaw?a prin?ipali f'dan il-ka?. Huwa minnu li tirrigwarda sitwazzjoni li fiha parti wa?da tkun tista' b'mod iktar fa?li mill-parti l-o?ra tirrikori g?as-servizzi ta' avukat. Madankollu huwa ?ar li l-Qorti ta' Strasbourg a??ettat fis-sentenza tag?ha li livell ta' opportunitajiet inugwali bejn il-partijiet min?abba d-differenza fil-kapa?ità li tali servizzi jit?allsu jista' u anki g?andu ji?i ttollerat. Il-konstatazzjoni ta' ksur tal-Artikolu 6(1) tal-KEDB kienet ibba?ata fuq i?-?irkustanzi partikolari tal-ka?, li kienu jinvolvu pro?eduri twal u kumplessi mressqa minn kumpannija sinjura u multinazzjonali kontra ?ew? individwi bi d?ul baxx li kienu m?a??da g?ajnuna legali minkejja l-possibbiltà ta' g?oti diskrezzjonali ta' tali g?ajnuna.

98. Kif di?à nnotajt, id-dispo?izzjonijiet li jirregolaw l-g?ajnuna legali huma tassew indipendenti minn dawk li jirregolaw l-applikazzjoni tal-VAT g?al servizzi pprovduti minn avukati. Madankollu, l-Istati Membri jistg?u ju?aw l-g?ajnuna legali sabiex jikkumpensaw g?al opportunitajiet inugwali bejn il-partijiet u jista' jkun je?ti?ilhom jag?mlu hekk f'?ertu ka?ijiet (b?al, pere?empju, fil-kaw?a McDonald's Two). I?da l-?urisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg ma tistax fil-fehma tieg?i titqies li te?i?i li l-Istati Membri jastjenu milli japplikaw taxxa ta' 21 % li tkun tista' ti?i rkuprata minn xi partijiet fil-kaw?a u mhux minn o?rajn.

99. Barra dan, jidhirli li, filwaqt li differenzjali massimu ta' spi?a ta' 121:100 tabil?aqq iqieg?ed parti fil-kaw?a fi ?vanta?? *vis-à-vis* l-avversarju tieg?u, huwa ma jiksirx il-qofol proprju tad-dritt ta' a??ess g?all-?ustizzja. Fi kwalunkwe ka?, ma jkunx hemm obbligu g?all-Istat sabiex ji?gura b'mod assolut opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet.

100. Nosserva wkoll li l-opportunitajiet inugwali bejn il-partijiet aktarx li jkunu kkundizzjonati minn fatturi o?ra, b'mod partikolari, differenzi fil-"valur g?all-flus" ipprovdut minn avukati differenti u fir-ri?orsi finanzjarji globali ta' kull wa?da mill-partijiet. Pere?empju, jekk konsumatur sinjur ikun f'litigazzjoni ma' negozjant f'diffikultà finanzjarja, il-fatt li n-negozjant ikun jista' jnaqqas il-VAT mid-drittijiet tal-avukat tieg?u aktarx li ma jqeg?dux f'vanta?? meta mqabbel mal-konsumatur jekk ma jkunx jista' j?omm avukat tal-istess kwalità b?al dak li jirrappre?enta lill-avversarju tieg?u. Min-na?a l-o?ra, jekk bniedem komuni jkun qieg?ed jikkumbatti ma' ?gant multinazzjonali bla ?niena, il-fatt li l-multinazzjonali jkun jista' jnaqqas il-VAT minn drittijiet tal-avukati esterni tieg?u aktarx ma jkunx il-fattur de?i?iv fl-opportunitajiet inugwali ovvji bejn il-partijiet.

Ugwaljanza ta' trattament, nondiskriminazzjoni u newtralità fiskali

101. It-tielet domanda tistaqsi jekk in-nuqqas li servizzi ta' avukati ji?u e?enti mill-VAT jikkostitwixxix diskriminazzjoni pprojbita *vis-à-vis* dawk is-servizzi kif imqabbla ma' "attivitajiet fl-interess pubbliku" o?rajn elenkati fl-Artikolu 132(1) tad-Direttiva tal-VAT.

102. Skont ?urisprudenza stabbilita "il-prin?ipju ta' ugwaljanza fit-trattament, li l-prin?ipju tan-newtralità fiskali jikkostitwixxi l-ekwivalenti tieg?u f'dak li jirrigwarda l-VAT, jirrikjedi li sitwazzjonijiet

paragunabbli ma ji?ux trattati b'mod differenti, sakemm trattament differenzjat ma jkunx o??ettivament i??ustifikat" (35).

103. Di?à nnotajt li l-g?an tal-e?enzjonijiet previsti fl-Artikolu 132(1) tad-Direttiva tal-VAT ma huwiex li jkunu inkora??iti l-attivitajiet kollha fl-interess pubbliku i?da xi w?ud minnhom biss, ji?ifieri dawk li huma "elenkati hemmhekk u deskritti b'?afna dettalji" (36). F'dan ir-rigward, osservajt fil-konklu?jonijiet tieg?i fil-kaw?a Horizon College u Haderer li l-lista ta' e?enzjonijiet ma hijiex ta' natura sistematika, u b'hekk ma jkunx hemm interpolazzjoni bla b?onn ta' inferenzi dwar l-intenzjoni tal-le?i?latur minn e?enzjoni g?al o?ra (37).

104. Madankollu, g?as-sa??a tal-argument, ejja nassumu li l-konklu?joni tieg?i f'din il-kaw?a kienet ?a?ina jew, g?all-inqas, espressa fi kliem ?enerali bla b?onn. Huwa possibbli li jkun hemm ?jiel ta' xi xorta ta' lo?ika interna b?ala l-ba?i tal-e?enzjonijiet previsti fl-Artikolu 132(1)?

105. Dawn l-e?enzjonijiet ikopru, fil-qosor: servizzi postali [subparagrafu (a)], diversi servizzi tas-sa??a u marbuta mas-sa??a [punt (b) sa (e) u (p)], gruppi ta' persuni li jwettqu attivitajiet e?enti [punt (f)], assistenza u sigurtà so?jali [punt (g)], il-protezzjoni u l-edukazzjoni tat-tfal u ta?-?g?a?ag? [punti (h) sa (j)] flimkien mal-attivitajiet sportivi tag?hom [punt (m)], attivitajiet reli?ju?i, kulturali u o?rajn relatati [punti (k), (l) u (n)], ?bir ta' fondi g?all-attivitajiet imsemmija fis-subparagrafi (b), (g) sa (i) u (l) sa (n) [subparagrafu (o)] u attivitajiet imwettqa minn korpi pubbli?i tar-radju u tat-televi?joni [subparagrafu (q)].

106. Xi w?ud mill-attivitajiet inkwistjoni huma e?enti bil-kundizzjoni li ma jag?mlux profitt [ara, pere?empju, is-subparagrafi (g) u (h)], filwaqt li attivitajiet o?ra jistg?u jitwettqu g?al finijiet kummer?jali [ara, pere?empju, is-subparagrafu (j)]. F'xi ka?ijiet hemm rekwi?it li ma jkunx probabbli li jinqalg?u distorsjonijiet tal-kompetizzjoni [subparagrafi (f), (l) u (o)].

107. Sa fejn ikun jista' jing?ad li je?isti xi tip ta' *leit motif* li jg?aqqad dawn l-attivitajiet, jista' ji?i osservat li huma jaqg?u f'erba' gruppi, ji?ifieri l-komunikazzjoni pubblika, is-sa??a u l-assistenza so?jali, l-edukazzjoni u l-kultura fis-sens wiesa'. Ma hemmx ba?i li dwarha jista' jing?ad, b'mod ?enerali, li s-servizzi ta' avukati jaqg?u fi, jew ikunu f'kompetizzjoni ma' jew tabil?aqq simili g?al (38), kull wie?ed mill-gruppi wiesg?a deskritti iktar 'il fuq, wisq inqas f'wa?da mill-attivitajiet li huma elenkati fid-dettall.

108. F'kull ka?, li attivitajiet barra minn dawk elenkati u deskritti fl-Artikolu 132(1) jitqiesu li jibbenefikaw b'analo?ija minn e?enzjoni jimplika bidla fundamentali fil-?urisprudenza li "il-kliem u?at sabiex ikunu ispe?ifikati dawk l-e?enzjonijiet g?andu ji?i interpretat b'mod strett, min?abba li l-e?enzjonijiet jikkostitwixxu e??ezzjonijiet g?all-prin?ipju ?enerali li l-VAT g?andha tin?abar fuq is-servizzi kollha li g?alihom tkun saret applikazzjoni bi ?las minn persuna taxxabbli" (39).

109. Isegwi fil-fehma tieg?i li ma hemmx ra?unijiet sabiex wie?ed iqis li l-fatt li l-assenza ta' servizzi ta' avukati ma jkunux inklu?i fil-lista li hemm fl-Artikolu 132(1) tad-Direttiva tal-VAT ifisser trattament differenti ta' sitwazzjonijiet simili.

Konklu?joni

110. Meqjusa l-kunsiderazzjonijiet kollha iktar 'il fuq, l-opinjoni tieg?i hija li l-Qorti tal-?ustizzja g?andha tag?ti risposta g?ad-domandi preliminari mag?mula mill-Cour constitutionnelle (qorti kostituzzjonali, il-Bel?ju) kif ?ej:

(1) L-Artikolu 371 tad-Direttiva tal-Kunsill 2006/112/KE, tat-28 ta' Novembru 2006, dwar is-sistema komuni ta' taxxa fuq il-valur mi?jud, g?andu ji?i interpretat fis-sens li Stat Membru li, skont din id-dispo?izzjoni, ikun kompla je?enta l-provvista ta' servizzi minn avukati mill-VAT, ikun jista'

jillimita l-kamp ta’ applikazzjoni ta’ din l-e?enzjoni ming?ajr ma jne??iha fl-intier tag?ha. Madankollu, malli jkun ne??a l-e?enzjoni fl-intier tag?ha, tali Stat Membru ma jkunx jista’ jer?a’ jintrodu?i l-istess e?enzjoni b’kamp ta’ applikazzjoni iktar limitat.

(2) La l-Artikolu 132(1)(g) u lanqas xi dispo?izzjoni o?ra tad-Direttiva 2006/112 ma jawtorizzaw lill-Istati Membri je?entaw mill-VAT il-provvista ta’ servizzi minn avukati skont skema nazzjonali ta’ g?ajnuna legali b?ala servizzi li jkollhom rabta mill-qrib ma’ assistenza so?jali u sigurtà so?jali.

(3) E?ami tad-domandi rrinvjati ma ?vela xejn li seta’ jaffettwa l-validità tad-Direttiva 2006/112.

1 – Lingwa ori?inali: l-Ingli?.

2 – Is-Sitt Direttiva tal-Kunsill 77/388/KEE, tas-17 ta’ Mejju 1977, fuq l-armonizzazzjoni tal-li?ijiet tal-Istati Membri dwar taxxi fuq id-d?ul mill-bejg? — Sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur mi?jud: ba?i uniformi ta’ stima (?U Edizzjoni Spe?jali bil-Malti, Kapitolu 9, Vol. 1, p. 23).

3 – Direttiva tal-Kunsill 2006/112/KE, tat-28 ta’ Novembru 2006, dwar is-sistema komuni ta’ taxxa fuq il-valur mi?jud (?U L 347, p. 1).

4 – Iffirmata f’Ruma fl-4 ta’ Novembru 1950. L-Istati Membri kollha huma firmatarji tal-KEDB, i?da l-Unjoni Ewropea g?adha ma a??edietx b?ala tali; ara l-Opinjoni 2/13, EU:C:2014:2454.

5 – Adottat fis-16 ta’ Di?embru 1966 mill-Assemblea ?enerali tan-Nazzjonijiet Uniti, Kollezzjoni tat-Trattati tan-Nazzjonijiet Uniti, Vol. 999, p. 171 u Vol. 1057, p. 407. L-Istati Membri kollha tal-Unjoni Ewropea huma firmatarji tal-Patt li da?al fis-se?? fit-23 ta’ Marzu 1976.

6 – Iffirmata f’Aarhus fil-25 ta’ ?unju 1998 u approvata f’isem il-Komunità Ewropea bid-De?i?joni tal-Kunsill 2005/370/KE tas-17 ta’ Frar 2005 (?U L 124, p. 1). Kienet inkorporata fid-dritt tal-Unjoni bid-Direttiva 2003/35/KE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tas-26 ta’ Mejju 2003 li tipprovdi g?all-parte?ipazzjoni pubblika rigward it-tfassil ta’ ?erti pjani u programmi li g?andhom x’jaqsmu mal-ambjent u li temenda d-Direttivi tal-Kunsill 85/337/KEE u 96/61/KE rigward il-parte?ipazzjoni pubblika u l-a??ess g?all-?ustizzja (?U Edizzjoni Spe?jali bil-Malti, Kapitolu 15, Vol. 7, p. 466).

7 – ?U C 83, p. 389.

8– Il-kwistjoni f’din il-kaw?a ma hijiex l-e?enzjonijiet skont l-Artikoli 135 u 136.

9 – Sal-1 ta’ Jannar 2007 l-istess dispo?izzjonijiet kienu jinsabu fl-Artikolu 28(3)(b) u fl-Anness F tas-Sitt Direttiva tal-VAT.

10 – Ji?ifieri avukati (*avocats/advokaten*). Is-servizzi ta’ nutara u marixxalli wkoll kienu e?enti sal-31 ta’ Di?embru 2011, meta din l-e?enzjoni tne??iet.

11 – Loi du 30 juillet 2013 portant des dispositions diverses.

12– Ara, pere?empju, is-sit internet tal-Ordre des barreaux francophones et germanophone, http://www.avocats.be/fr/combien-ça-coûte.

13– Sentenza Il-Kummissjoni vs Franza, C?492/08, EU:C:2010:348, punti 45 sa 47.

14 – Ara s-sentenzi Kerrutt, 73/85, EU:C:1986:295, punt 17; Norbury Developments, C?136/97, EU:C:1999:211, punt 19; u Idéal tourisme, C?36/99, EU:C:2000:405, punt 32. Ara wkoll, b’analo?ija, is-sentenza Danfoss u AstraZeneca, C?371/07, EU:C:2008:711, punti 24 sa 44 (li tirrigwarda l-possibbiltà komparabbli li jin?ammu esklu?jonijiet mid-dritt g?al tnaqqis tal-VAT tal-

input).

15– Ara, pere?empju, is-sentenza Žamberk, C?18/12, EU:C:2013:95, punti 17 sa 20 u l-?urisprudenza ??itata.

16– Sentenza Il-Kummissjoni vs Franza, C?492/08, EU:C:2010:348.

17– Sentenza Il-Kummissjoni vs Franza, C?492/08, EU:C:2010:348, punti 36 sa 41 u l-?urisprudenza ??itata.

18– Sentenza Il-Kummissjoni vs Franza, C?492/08, EU:C:2010:348, punti 43 sa 47.

19– Huwa minnu li l-KEDB u l-ICCPR ma ?ewx inkorporati formalment fid-dritt tal-Unjoni (ara s-sentenza Inuit Tapiriit Kanatami *et* vs Il-Kummissjoni, C?398/13 P, EU:C:2015:535, punt 45 u l-?urisprudenza ??itata). Madankollu, il-fatt li t-tifsira u l-portata tad-drittijiet iggarantiti mill-Karta huma l-istess b?al dawk tal-istess drittijiet iggarantiti mill-KEDB, wassal lill-Qorti tal-?ustizzja sabiex konsistentement tag?mel riferiment g?al din tal-a??ar u g?all-?urisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg meta tkun qed tinterpreta l-Karta. Barra minn hekk, il-Qorti tal-?ustizzja enfasizzat li, fil-qasam tad-drittijiet tal-bniedem, il-KEDB g?andha sinjifikat spe?jali u li l-ICCPR jinsab fost l-istrumenti internazzjonali li hija tqis meta ti?i sabiex tapplika l-prin?ipji ?enerali tad-dritt tal-Unjoni (ara, pere?empju, is-sentenza Il-Parlament vs Il-Kunsill, C?540/03, EU:C:2006:429, punti 35 sa 38 u l-?urisprudenza ??itata).

20– Filwaqt li dan l-appro?? jikseb l-istess ri?ultat, mill-perspettiva tal-Istat, mill-applikazzjoni tal-VAT u mill-ammonti mi?bura li jing?ataw lura lis-sistema tal-g?ajnuna legali, g?andi xi dubji dwar jekk dan huwiex kompatibbli mad-Direttiva tal-VAT. Barra milli jkun formalment inkompatibbli, huwa jista' wkoll jaffettwa l-?bir tar-ri?orsi proprji tal-Unjoni, li jinkludu per?entwali tal-ba?i taxxabbli tal-VAT armonizzati [ara l-Artikolu 2(b) tad-De?i?joni tal-Kunsill 2007/436/KE, Euratom, tas-7 ta' ?unju 2007, dwar is-sistema tar-ri?orsi proprji tal-Komunitajiet Ewropej (?U L 163, p. 17)]. Madankollu din il-kwistjoni ma tqajmitx u ma hijiex rilevanti g?ad-domandi tal-qorti nazzjonali f'din il-kaw?a.

21 – L-iskemi ta' g?ajnuna legali fl-Istati Membri jvarjaw bil-bosta f'dak li g?andu x'jaqsam ma' finanzjament u kopertura. Ara, pere?empju, l-istudju Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States, Facts and figures from the CEPEJ 2012-2014 evaluation exercise, mag?mul mill-Kummissjoni Ewropea g?all-Effika?ja tal-?ustizzja (CEPEJ), li minnu jidher li fl-2012 il-ba?it g?all-g?ajnuna legali tal-Awstrija kien ta' EUR 2.25 g?al kull abitant, li b?ala total kien pjuttost inqas mid-d?ul tal-Gvern mit-tariffi jew mit-taxxi tal-qorti, filwaqt li l-ba?it tal-Isvezja kien ta' EUR 24.74 g?al kull abitant, li minnhom 1 % biss kien kopert b'tariffi jew taxxi tal-qorti. Madankollu, kwistjonijiet b?al dawn huma, skont id-dritt attwali tal-Unjoni, g?alkollox fil-kompetenza ta' kull Stat Membru, sakemm ji?u osservati l-Karta, il-KEDB u l-?urisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg; ara, pere?empju, il-premessa 48 tal-preambolu tad-Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2013 dwar id-dritt ta' a??ess g?as-servizzi ta' avukat fi pro?edimenti kriminali u fi pro?edimenti ta' mandat ta' arrest Ewropew, u dwar id-dritt li ti?i infurmata parti terza dwar i?-?a?da tal-libertà u d-dritt g?al komunikazzjoni ma' partijiet terzi u mal-awtoritajiet konsulari, matul i?-?a?da tal-libertà (?U 2013 L 294, p. 1).

22– Ara, pere?empju, QEDB, is-sentenza Jones *et* vs Ir-Renju Unit, tal-14 ta' Jannar 2014, Nri 34356/06 u 40528/06, punt 186, *?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet* 2014.

23– Ara, pere?empju, id-digriet GREP, C?156/12, EU:C:2012:342, punt 35 *et seq*. u d-dispo?ittiv. Ara wkoll, fir-rigward tad-dritt g?al rimedju effettiv stabbilit fl-Artikolu 477 tal-Karta, is-sentenza Orizzonte Salute, C?61/14, EU:C:2015:655, punt 49.

24– Artikolu 446*ter* tal-Kodi?i ?udizzjarju Bel?jan.

25– Ara s-sit elettroniku tal-Ordre des barreaux francophones et germanophone, http://www.avocats.be/fr/combien-ça-coûte.

26– B'hekk, l-istudju *Study on the Transparency of Costs of Civil Judicial Proceedings in the European Union* li sar g?all-Kummissjoni Ewropea f'Di?embru 2007 jindika li r-rati medji g?al kull sieg?a qabel it-taxxa tad-drittijiet tal-avukati fil-Bel?ju kienu bejn EUR 100 u EUR 250 (ara https://e-justice.europa.eu/content_costs_of_proceedings-37-en.do). Fl-2015, wara li kienu kkonsultati g?add ta' siti internet ta' avukati, l-indikazzjoni kienet li rati ba?i?i g?al kull sieg?a barra minn Brussell kienu jidhru li jvarjaw bejn mill-inqas EUR 80 u EUR 150, filwaqt li a?bar re?enti dwar ditta ta' avukati fi Brussell imqabbda mill-Gvern Bel?jan indikat li r-rati tad-ditta kienu bejn EUR 225 u EUR 600 g?al kull sieg?a, wara skonti, i?da qabel it-taxxa (ara http://www.rtbf.be/info/belgique/detail_la-ministre-galant-appelee-a-s-expliquer-a-la-chambre-sur-ses-frais-d-avocats?id=9120926).

27– Direttiva tal-Kunsill 85/337/KEE, tas-27 ta' ?unju 1985, dwar l-istima tal-effetti ta' ?erti pro?etti pubbli?i u privati fuq l-ambjent (?U Edizzjoni Spe?jali bil-Malti, Kapitolu 15, Vol. 1, p. 248); ara n-nota ta' qieg? il-pa?na 6 iktar 'il fuq. Il-?ames subparagrafu tal-Artikolu 10a je?i?i li l-pro?eduri jkunu "?usti, ekwi, f'waqthom u mhux ta' spi?a projbittiva".

28– Sentenza Edwards u Pallikaropoulos, C?260/11, EU:C 2013:221, punt 36 *et seq* u d-dispo?ittiv.

29– Sentenza Il-Kummissjoni vs Ir-Renju Unit, C?530/11, EU:C:2014:67, punt 55.

30– Ara, pere?empju, is-sentenza Il-Kunsill *et* vs Vereniging Milieudefensie u Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, C?401/12 P sa C?403/12 P, EU:C:2015:4, punti 54 u 55 u l-?urisprudenza ??itata.

31– Ara, pere?empju, QEDB, Dombo Beheer B.V. vs Il-Pajji?i l-Baxxi, 27 ta' Ottubru 1993, Nru 14448/88, § 33, Serje A Nru 274; Ankerl vs L-Isvizzera, 23 ta' Ottubru 1996, § 38, ?abra 1996-V; Kress vs Franza [GC], Nru 39594/98, punt 72, K ?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet 2001-VI u Komanický vs Is-Slovakkja, 4 ta' ?unju 2002, Nru 32106/96, punt 45. Fl-anali?i tag?ha tal-prin?ipju ta' opportunitajiet ugwali bejn il-partijiet, il-Qorti tal-?ustizzja adottat po?izzjoni identika: Ara s-sentenzi Otis *et*, C?199/11, EU:C:2012:684, punt 71, u Guardian Industries u Guardian Europe vs Il-Kummissjoni, C?580/12 P, EU:C:2014:2363, punt 31.

32– Pere?empju, f'kaw?i meta appell ta' parti wa?da ma jkunx ?ie nnotifikat lill-parti l-o?ra (sentenza Beer vs. L-Awstrija, 6 ta' Frar 2001, Nru 30428/96, § 19, punt 19); fejn terminu kien sospi? biss g?al wa?da mill-partijiet (sentenzi Platakou vs Il-Gre?ja, Nru 38460/97, punt 48, ?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet 2001-I;Wynen u Centre hospitalier interrégional Edith-Cave vs Il-Bel?ju, Nru 32576/96, punt 32, ?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet 2002-VIII); fejn wie?ed biss mi?-?ew? xhieda ewlenin ikun t?alla jinstema' (sentenza Dombo Beheer B.V. vs Il-Pajji?i l-Baxxi, 27 ta' Ottubru 1993, Nru 14448/88, §§ 34 u 35, Serje A Nru 274); fejn parti wa?da tkun gawdiet minn vanta??i sinjifikattivi fir-rigward ta' a??ess g?al informazzjoni rilevanti, tkun okkupat po?izzjoni dominanti fil-pro?eduri u e?er?itat influwenza sinjifikattiva fir-rigward tal-anali?i tal-qorti (Yvon vs Franza, Nru 44962/98, punt 37, ?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet 2003-V); jew wa?da mill-partijiet

ikollha po?izzjonijiet jew funzjonijiet li jqeg?duha f'vanta?? u l-qorti tag?milha diffi?li g?all-parti l-o?ra sabiex tikkontestahom serjament billi ma t?allihiex tressaq provi b'dokumenti jew b'xhieda (sentenza De Haes u Gijsels vs Il-Bel?ju, 24 ta' Frar 1997, Nru 19983/92, punti 54 u 58, ?abra 1997-I).

33– Sentenza Steel u Morris vs Ir-Renju Unit, Nru 68416/01, punti 59 sa 72, ?abra ta' sentenzi u de?i?jonijiet 2005-II.

34– G?alkemm il-konvenuti kienu jissodisfaw il-kriterji finanzjarji ?enerali g?all-g?oti ta' g?ajnuna legali, il-pro?eduri ta' diffamazzjoni kienu fil-prin?ipju esklu?i mis-sistema tal-g?ajnuna legali u ma kinitx e?er?itata setg?a diskrezzjonali sabiex ting?ata tali g?ajnuna f'ka?ijiet e??ezzjonali.

35– Ara, g?al e?empju re?enti, is-sentenza Jetair u BTW BTWE Travel4you, C?599/12, EU:C:2014:144, punt 53.

36 – Ara l-punt 52 iktar 'il fuq.

37 – C?434/05, EU:C:2007:149, punt 64.

38 – Ara, f'dan ir-rigward, is-sentenza Marks & Spencer, C?309/06, EU:C:2008:211, punt 49, fejn il-Qorti tal-?ustizzja osservat li "Madankollu, filwaqt li l-ksur tal-prin?ipju tan-newtralità fiskali jista' jse?? biss bejn operaturi ekonomi?i kompetituri, kif ?ie mfakkar fil-punt 47 ta' din is-sentenza, il-ksur tal-prin?ipju ?enerali ta' trattament ugwali jista' jse??, fil-qasam fiskali, permezz ta' tipi o?ra ta' diskriminazzjoni li jaffettwaw lill-operaturi ekonomi?i li g?alkemm mhux bilfors huma kompetituri xorta wa?da jinsabu f'sitwazzjoni paragunabbli ta?t aspetti o?ra".

39 – Ara l-punt 52 iktar 'il fuq.